

Vil IFRS 9 overleve korona-krisen?

Korona-utbruddet har satt sitt preg på verden utover i første kvartal 2020 og videre inn i andre kvartal. Utbruddet og myndighetenes tiltak i en rekke land har resultert i betydelig reduserte økonomisk aktivitet i de fleste landene. IASB og flere tilsynsmyndigheter har uttalt seg om konsekvenser av korona-utbruddet for bankenes tapsavsetninger.

Cand.oecon./siviløkonom
Robert Madsen
Associate partner

IAS 39 og finanskrisen

Forgjengeren til IFRS 9 *Finansielle instrumenter*, IAS 39 *Finansielle instrumenter* – innregning og måling, ble ferdigstilt i 2003. Alt ved ferdigstillingen av standarden ble arbeidet med å utarbeide en ny standard igangsatt. Finanskrisen som traff verdensøkonomien i 2007 og preget den økonomiske utviklingen de påfølgende årene, satte fart i dette arbeidet. Modellen for avsetning for tap som gjaldt for store deler av bankenes utlån var en «påløpt-tap»-modell. Dette innebar at det bare skulle avsettes for tap når det var objektive bevis for at et tap kunne oppstå.

For lite, for sent?

Prinsippene i IAS 39 ble kritisert for at tapsavsetningene ble for små og kom for sent, altså at avsetningene for tap på utlån ble undervurdert ved inngangen til finanskrisen, siden bankene måtte vente til det forelå objektive bevis for tap før det skulle avsettes for tap. Flere ulike prinsipper for avsetning for tap avhengig av klassifisering kompliserte også bildet. Fokuset som finanskrisen medførte, og press fra blant annet G20-landene, resulterte i at IASB og FASB i et felles møte i mars 2009 besluttet å utarbeide forslag til nye standarder for regnskapsmessig

Aktuelt om finansiell rapportering

Formålet med denne spalten er å gi løpende oppdatering på aktuelle og sentrale spørsmål om finansiell rapportering. Det vil kunne være nye standarder eller tolkninger fra IASB eller NRS, men også relevante uttalelser gitt av regulerende myndigheter, eller kommentarer til andre relevante utviklingstrekk med betydning for norske foretaks finansielle rapportering.

En regnskapsfaglig spesialistgruppe i EY er forfattere av spalten. Dette nummerets spalte er forfattet av cand.oecon og siviløkonom Robert Madsen. Robert Madsen er tilknyttet den nordiske IFRS-desken i EY og er medlem av EYs globale IFRS-gruppe for finansielle instrumenter.

behandling av finansielle instrumenter «*in a matter of months, not years*». Den første versjonen av IFRS 9 ble publisert i november 2009, men da uten nye prinsipper for tapsavsetninger. IFRS 9 ble publisert sin nåværende form i 2014 og erstattet IAS 39 med virkning for regnskapsåret 2018 for de fleste selskapene.

Nye prinsipper for tapsavsetninger

IFRS 9 medførte en overgang til en forventet-tap-modell. De fleste av bankenes utlån er omfattet av den generelle modellen for avsetning for tap. Denne modellen innebærer at et selskap skal avsette tolv måneders forventet tap dersom det ikke har vært vesentlig økning i kredittrisiko etter førstegangs innregning av den finansielle eiendelen. Tolv måneders forventet tap er tap som kan knyttes til mislighold som er forventet å kunne inntruffe i løpet av tolv måneder etter balansedato. Ved en vesentlig økning i

kredittrisiko skal det avsettes for forventet tap knyttet til mislighold som vil kunne forventes over hele eiendelens levetid. Ved en vesentlig økning i kredittrisiko oppstår altså en dobbel effekt ved at risikoen for tap øker samtidig som beregningsgrunnlaget for tapsavsetningene utvides. En generell nedgangskonjunktur kan derved medføre en betydelig økning i tapsavsetningene ved at avsetningene øker «både i bredde og dybde», med tilsvarende reversering når økonomien normaliserer seg igjen.

Fremadskuende forventninger

Forventet kredittap beregnes som et sannsynlighetsvektet estimat av manglende betalinger over instrumentets forventede levetid, diskontert med instrumentets effektive rente. Målingen av forventet kredittap skal gjøres med utgangspunkt i den best tilgjengelige informasjonen på estimerings tidspunktet om historiske, nåværende og

fremtidige forhold. Forventninger til fremtidige forhold reflekteres ofte ved estimater for makroøkonomiske og bransjemessige størrelser. Tapsanslagene beregnes ved å bruke historiske sammenhenger mellom disse makroøkonomiske og bransjemessige størrelsene, og tap. Det skal tas hensyn til ikke-lineariteter i sammenhengen mellom tap og makrovariabler ved at det beregnes tap for flere scenarioer, som så sannsynlighetsvektes. Praxis for mange banker er at det lages estimater for et basis-, et optimistisk og et pessimistisk scenario.

Stor usikkerhet

Verden har aldri erfart nedstengning av samfunnet i et slik omfang som vi ser i mange land nå. En så kraftig økning i arbeidsledighet som observeres i mange land har man knapt sett før, og ville normalt vært assosiert med en kraftig resesjon. I dette tilfellet skyldes økningen i stor grad myndighetenes nedstengning av samfunnet, i alle fall i første omgang. Tidligere erfaringstall for forholdet mellom arbeidsledighet og bankenes tap vil neppe være gyldige i denne situasjonen. Myndighetene har vedtatt kraftige støttetiltak og stimulansepakker for å bedre situasjonen. I flere land er det vedtatt ordninger som legger til rette for betalingsutsettelse eller betalingslettelse for låntagere. Den samlede effekten for økonomisk utvikling er vanskelig å anslå, og vil også avhenge av utviklingen i korona-utbruddet over tid.

Ikke en mekanisk standard

Både IASB og flere tilsynsmyndigheter ga i slutten av mars og starten av april uttalelser om anvendelsen av IFRS 9. I uttalelsene pekes det på at IFRS 9 ikke er en mekanisk standard, og at bruk av fremadskuende forventninger krever skjønnsanvendelse. Sammenhenger som tidligere er observert vil ikke nødvendigvis være gyldige nå. Både IASB og tilsynsmyndigheter peker på at eksisterende tapsmodeller ikke kan brukes mekanisk. Det kan være behov for justeringer av modellberegnete tap («management overlay») dersom effekten av korona-utbruddet og myndig-

Er sjokket vi er inne i av midlertidig karakter?

hetenes støttetiltak ikke kan reflekteres i modellberegningene på en god måte.

Betalingsutsettelse og risikoklassifisering

Dersom en bank gir betalingslettelse som den ellers ikke ville gitt, vil dette normalt være en indikasjon på at kredittrisikoen har økt vesentlig. Dette på grunn av at slike betalingslettelse er en indikasjon på betalingsproblemer for låntager. Både IASB og tilsynsmyndigheter peker imidlertid på at dersom slike betalingslettelse gis til store grupper av låntagere, vil ikke innvilgelse av slike betalingslettelse nødvendigvis være assosiert med en vesentlig økning i kredittrisiko. Dette skyldes at også solide låntagere, som i begrenset grad blir påvirket av koronakrisen, vil kunne bli omfattet av de generelle ordningene. En vesentlig økning i kredittrisiko resulterer normalt sett i høyere tapsavsetninger.

Økonomiske anslag

Både IASB og tilsynsmyndigheter poengterer at selskapene må vurdere om sjokket vi er oppe i er ventet å være av midlertidig karakter, og at det må tas hensyn til effekten av myndighetenes kraftige støttetiltak. ESMA (The European Securities and Markets Authority) understreker anbefalinger om å tillegge større vekt til langsiktig stabile utsikter, slik tidligere erfaringer viser.

EBA (European Banking Authority) publiserte i starten av april et brev rettet til store europeiske banker under tilsyn, hvor de gir veiledning i bruk av økonomiske anslag for estimering av forventet tap. Her skriver de blant annet at det er sannsynlig at koronautbruddet vil gi kraftig og rask svekkelse av økonomisk aktivitet, samtidig som en kraftig gjenhenting kan forventes på grunn av myndighetenes tiltak. Videre skriver de at bruk av økonomiske anslag krever skjønn, og at de ikke vil motsette seg en skjønnsutøvelse som innebærer at en potensiell gjenhenting av økonomien til sin langsiktige trend vil kunne skje i 2020, gitt usikkerheten som råder.

Utviklingen videre

Det kan hevdes at korona-utbruddet, og konsekvensene av dette, blir den første store testen på IFRS 9s forventet-tap-modell og regnskapsavleggernes evne til å se fremover. IASBs og tilsynsmyndighetenes uttalelser gir nyttige klargjøringer av prinsippene i standarden på mange områder. Det er stor usikkerhet knyttet til den samlede effekten av koronautbruddet og myndighetenes støttetiltak. Utviklingen gjennom andre kvartal og resten av året vil trolig gi bedre grunnlag for å estimere effekten på økonomien og enkeltbransjer.